

Brussel, 20 mei 2025
(OR. en)

8773/25

Interinstitutioneel dossier:
2024/0079 (NLE)

EDUC 137
SOC 266
JEUN 65
DIGIT 84
ENV 316

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
Betreft:	Aanbeveling van de Raad over een Europees systeem voor kwaliteitsborging en erkenning in het hoger onderwijs

De delegaties vinden in de bijlage de bovengenoemde aanbeveling, die de Raad (Onderwijs, Jeugdzaken, Cultuur en Sport) tijdens zijn zitting van 12 mei 2025 heeft goedgekeurd.

Aanbeveling van de Raad

over een Europees systeem voor kwaliteitsborging en erkenning in het hoger onderwijs

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 165,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Overwegende hetgeen volgt:

1. Kwaliteitsborgingssystemen zijn van groot belang om hoge kwaliteitsnormen voor onderwijs vast te stellen en vertrouwen op te bouwen tussen stelsels en instellingen voor hoger onderwijs in de hele Europese Onderwijsruimte en daarbuiten. Zij vormen een belangrijke bouwsteen van transnationale samenwerking. Kwaliteitsborging in het hoger onderwijs is de basis voor wederzijds vertrouwen waardoor transnationale samenwerking en naadloze leermobiliteit mogelijk worden.
2. De hoofdverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van hun onderwijsvoorzieningen ligt bij de instellingen voor hoger onderwijs, die van het bereiken van de hoogste normen een belangrijke institutionele prioriteit moeten maken en strategieën en processen voor kwaliteitsborging moeten ontwikkelen om de verwezenlijking van die doelstelling te waarborgen.

3. De uitvoering van de normen en richtsnoeren inzake kwaliteitsborging in de Europese ruimte voor hoger onderwijs (ESG) is een fundamentele stap geweest in de consolidatie van de Europese ruimte voor hoger onderwijs (EHOR), waardoor de totstandbrenging van een kwaliteitscultuur in stelsels en instellingen voor hoger onderwijs in heel Europa werd ondersteund; de ESG zijn echter nog niet in alle lidstaten volledig uitgevoerd.
4. Samenlevingen in heel Europa ondergaan een dynamische transformatie als gevolg van de groene en de digitale transitie, de kansen en uitdagingen van artificiële intelligentie, demografische uitdagingen en een snel veranderende geopolitieke situatie. De stelsels voor hoger onderwijs moeten niet alleen reageren, maar ook actief bijdragen aan en aanjagers zijn van deze transformatie. Kwaliteitsborgingsprocessen moeten, indien relevant, instellingen voor hoger onderwijs ondersteunen bij deze transformatie door middel van beoordelingen door deskundigen, zodat zij de kwaliteit van hun onderwijsaanbod kunnen versterken.
5. Het is noodzakelijk om kwaliteitsborgingsprocessen flexibeler, internationaler en geschikter te maken voor het beoogde doel, waarbij het waarborgen van de hoogste kwaliteitsnormen centraal moet blijven staan. Het verkrijgen van feedback van afgestudeerden over hun studie- en loopbaantrajecten en de relevantie van de opleiding en van de vaardigheden en competenties die zij hebben verworven, is een waardevol monitoringinstrument dat kan worden gebruikt om de kwaliteit en relevantie op institutioneel en systeemniveau te waarborgen. Het Europees initiatief voor het volgen van afgestudeerden¹ heeft ertoe bijgedragen dat zij systematischer kunnen worden gevolgd en de resulterende gegevens beter vergelijkbaar zijn.
6. Uiteenlopende nationale regelingen voor kwaliteitsborging maken transnationale samenwerking in het hoger onderwijs nog steeds complex, waardoor de ontwikkeling van gezamenlijke onderwijsprogramma's wordt belemmerd en de onderwijsmogelijkheden voor instellingen voor hoger onderwijs en studenten worden beperkt. Het is belangrijk dat het aantonen van de naleving van formele vereisten wordt afgewogen tegen de voortdurende nadruk op en inzet voor verbetering van het onderwijsaanbod, wat van cruciaal belang is voor kwaliteitsborging.

¹ Aanbeveling van de Raad van 20 november 2017 over het volgen van afgestudeerden (PB C 423 van 9.12.2017, blz. 1).

7. Bestaande instrumenten, zoals de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's (Europese benadering)², worden door de hogeronderwijs-gemeenschap en de lidstaten zeer gewaardeerd, maar worden als gevolg van uiteenlopende nationale benaderingen zelden toegepast.
8. Gezamenlijke programma's zijn een kenmerk geworden van de Europese Onderwijsruimte en worden door alle belanghebbenden in het hoger onderwijs zeer gewaardeerd. Adequate regelingen voor kwaliteitsborging zijn een eerste vereiste om ervoor te zorgen dat deze gezamenlijke programma's in de hele Unie op grote schaal kunnen worden uitgevoerd. De toekenning van een label voor gezamenlijke Europese diploma's op basis van vooraf vastgestelde criteria kan helpen bestaande problemen in verband met kwaliteitsborging en accreditatie van gezamenlijke programma's aan te pakken. Een gezamenlijk Europees diploma zou in een later stadium een extra impuls kunnen zijn om het voor instellingen voor hoger onderwijs die betrokken zijn bij transnationale samenwerking gemakkelijker te maken om gezamenlijke programma's aan te bieden en gezamenlijke diploma's uit te reiken, in overeenstemming met de Bologna-instrumenten.
9. Hoewel de besprekingen over het gezamenlijk Europees diploma aan de gang zijn, heeft de Raad van de Europese Unie nog geen besluit genomen over de eventuele invoering ervan en elke verwijzing naar een gezamenlijk Europees diploma in deze aanbeveling van de Raad moet dan ook in die zin worden opgevat. De Raad zal duidelijke en gedetailleerde informatie nodig hebben om een empirisch onderbouwd besluit te kunnen nemen over de volgende stappen voor het gezamenlijk Europees diploma.
10. De Europese criteria in bijlage II omschrijven de belangrijkste kenmerken van het label voor gezamenlijke Europese diploma's, garanderen de naleving van de hoogste normen om transnationale programma's aan te bieden en tonen de specifieke Europese aard van een dergelijk label aan. Deze criteria zijn verplicht noch juridisch bindend, maar om wederzijds vertrouwen te waarborgen, wordt het label voor gezamenlijke Europese diploma's alleen toegekend wanneer aan al deze criteria wordt voldaan.

² Deze benadering, die in mei 2015 werd goedgekeurd door de ministers voor de EHOR, is erop gericht "een belangrijk obstakel voor de ontwikkeling van gezamenlijke programma's weg te nemen door voor deze programma's standaarden vast te stellen op basis van de overeengekomen instrumenten van de EHOR, zonder aanvullende nationale criteria".

11. De reeks Europese criteria voor het label voor gezamenlijke Europese diploma's kan een basis vormen voor de criteria die in een latere fase op het gezamenlijke Europese diploma moeten worden toegepast, indien, naar aanleiding van de analyse van het evaluatieverslag van de Commissie over de toepassing van het label voor gezamenlijke Europese diploma's en de haalbaarheidsstudie over een gezamenlijk Europees diploma zoals beschreven in de resolutie van de Raad over een label voor gezamenlijke Europese diploma's en de volgende stappen voor een mogelijk gezamenlijk Europees diploma: naar een sterker concurrentievermogen en aantrekkelijker Europees hoger onderwijs in Europa besluit de Raad stappen te zetten voor de invoering van een gezamenlijk Europees diploma. De haalbaarheidsstudie moet een grondige evaluatie omvatten van de Europese criteria op basis waarvan het gezamenlijke Europese diploma zou worden toegekend en van de bijbehorende kwaliteitsborgingsprocedures, als basis voor het besluit van de Raad over de criteria voor een mogelijk gezamenlijk Europees diploma.
12. Overeenkomstig de aanbeveling van de Raad over bruggen bouwen voor doeltreffende Europese samenwerking in het hoger onderwijs³ moedigen verscheidene lidstaten het gebruik van de Europese aanpak aan en zetten zij geleidelijk de stap in de richting van meer institutionele externe kwaliteitsborgingssystemen, waardoor transnationale samenwerking in het hoger onderwijs doeltreffender en flexibeler wordt. Versterking van de interne kwaliteitsborgingssystemen is een belangrijke versnellende stap terwijl tegelijkertijd de hoogste kwaliteitsnormen gewaarborgd blijven.

³ Aanbeveling van de Raad van 5 april 2022 over bruggen bouwen voor doeltreffende Europese samenwerking in het hoger onderwijs (PB C 160 van 13.4.2022, blz. 1).

13. Allianties van instellingen voor hoger onderwijs, zoals allianties van Europese Universiteiten, zijn voorlopers op het gebied van transnationale samenwerking. In de conclusies van de Raad over het initiatief “Europese Universiteiten” – “Een brug slaan tussen hoger onderwijs, onderzoek, innovatie en samenleving: de weg effenen voor een nieuwe dimensie in het Europese hoger onderwijs”⁴ wordt vermeld dat de “Europese Universiteiten” tot doel hebben bij te dragen tot de kwaliteit van transnationale samenwerking door middel van interinstitutionele strategieën die leren en onderwijs, onderzoek, innovatie en kennis-overdracht naar de economie en de samenleving combineren, en bijdragen tot beleidsmatige en maatschappelijke veranderingen. Het zijn ook belangrijke platforms voor de verdere ontwikkeling van de onderzoeks- en de innovatiedimensie binnen instellingen voor hoger onderwijs die op onderzoek gebaseerd leren moeten nastreven, en van op lange termijn flexibele en aantrekkelijke onderzoeks- en onderwijscarrières. Deze allianties verbinden zich ertoe hun samenwerking naar een hoger niveau te tillen door Europese interuniversitaire campussen op te zetten waar gezamenlijk onderwijs de norm is. Als belangrijke stap bij de oprichting van deze campussen zetten allianties interne kwaliteitsborgingssystemen op die ervoor zorgen dat de kwaliteit van hun gezamenlijke onderwijsvoorzieningen aan de hoogste normen voldoet. Dit zal hun belanghebbenden zekerheid verschaffen en het gezamenlijk aanbieden van onderwijs vergemakkelijken. Er zijn belangrijke bouwstenen geïdentificeerd om te beginnen met de verkenning van een specifiek kader voor kwaliteitsborging en het gebruik ervan te beoordelen.

⁴ Conclusies van de Raad over het initiatief “Europese Universiteiten” – Een brug slaan tussen hoger onderwijs, onderzoek, innovatie en samenleving: de weg effenen voor een nieuwe dimensie in het Europese hoger onderwijs (PB C 221 van 10.6.2021, blz. 14).

14. Automatische wederzijdse erkenning van kwalificaties en leerperioden in het buitenland is noodzakelijk om leermobiliteit voor iedereen te verwezenlijken, een evenwichtige braincirculation tussen alle lidstaten te ondersteunen en het concurrentievermogen te bevorderen. In de aanbeveling van de Raad van 2018 betreffende automatische wederzijdse erkenning van kwalificaties van hoger onderwijs en hoger secundair onderwijs en de resultaten van leerperioden in het buitenland⁵ werd de lidstaten aanbevolen de nodige stappen te zetten om te komen tot automatische wederzijdse erkenning met het oog op verder leren zonder een afzonderlijke erkenningsprocedure te hoeven doorlopen, zodat een in een lidstaat verworven getuigschrift van hoger onderwijs automatisch op hetzelfde niveau wordt erkend, met het oog op toegang tot verdere studies in de andere lidstaten, zonder afbreuk te doen aan het recht van een instelling voor hoger onderwijs of van de bevoegde autoriteiten om specifieke toelatingscriteria voor specifieke programma's vast te stellen of de authenticiteit van documenten te controleren. Solide kwaliteitsborgingssystemen vormen de basis voor het opbouwen van het nodige vertrouwen om automatische erkenning te waarborgen.
15. Deze aanbeveling eerbiedigt het subsidiariteitsbeginsel, de institutionele autonomie en de academische vrijheid ten volle, en wordt uitgevoerd in overeenstemming met de nationale omstandigheden en in nauwe samenwerking met de lidstaten en alle relevante belanghebbenden,

⁵ Aanbeveling van de Raad van 26 november 2018 betreffende de bevordering van automatische wederzijdse erkenning van kwalificaties van hoger onderwijs en hoger secundair onderwijs en opleiding en de resultaten van leerperioden in het buitenland (PB C 444 van 10.12.2018, blz. 1).

HEEFT DE VOLGENDE AANBEVELING VASTGESTELD:

Verbetering van alle kwaliteitsborgingssystemen

1. Aanbevolen wordt dat de lidstaten:

- a) de voortdurende verbetering van de kwaliteitsborging bevorderen, onder meer ter verbetering van de kwaliteit en de relevantie van het hoger onderwijs, en een hoog niveau van transnationaal vertrouwen en verantwoording binnen instellingen voor hoger onderwijs handhaven;
- b) ervoor zorgen dat kwaliteitsborgingssystemen geschikt zijn voor het beoogde doel en bijgevolg kunnen inspelen op belangrijke maatschappelijke, technologische en economische ontwikkelingen die van invloed zijn op het hoger onderwijs. Stelsels voor hoger onderwijs kunnen inspiratie putten uit bestaande goede praktijken om deze aspecten op verschillende manieren aan te pakken, bijvoorbeeld door instellingen voor hoger onderwijs aan te moedigen deze goede praktijken op te nemen in hun interne kwaliteitsborgingsprocedures, door specifieke doelstellingen op te nemen in hun reguliere externe kwaliteitsborging of door middel van gerichte of thematische kwaliteitsbeoordelingen op systeemniveau. De hoofdverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van hun onderwijsaanbod ligt bij de instellingen voor hoger onderwijs. Een dergelijke benadering moet volledig in overeenstemming met de normen en richtsnoeren voor kwaliteitsborging in de Europese ruimte voor hoger onderwijs (ESG) worden uitgevoerd, en kan betrekking hebben op onderwerpen als:
 - i) de bevordering en bescherming van fundamentele academische waarden, zoals gedefinieerd in het Bolognaproces;

- ii) de relevantie van onderwijs- en leerresultaten voor persoonlijke ontwikkeling, inzetbaarheid en actief, kritisch en verantwoordelijk burgerschap, bijvoorbeeld voortbouwend op informatie afkomstig van het volgen van afgestudeerden of op nauwere samenwerking met de sociale partners, met inbegrip van het ontwerpen van leerplannen en het aanbieden van stagemogelijkheden⁶;
- iii) de vraag of programma's (die leiden tot een volledig diploma of microcredentials) de competenties (d.w.z. kennis, vaardigheden en attitudes) van studenten en personen die een leven lang leren vergroten op het gebied van belangrijke maatschappelijke en economische prioriteiten, zoals de groene en de digitale transitie;
- iv) relevante synergieën tussen onderwijs, met inbegrip van beroepsonderwijs en -opleiding, onderzoek, innovatie en dienstverlening aan de samenleving;
- v) inclusief hoger onderwijs, zoals gedefinieerd in het Bolognaproces, ter bevordering van onder andere toegankelijkheid en gendergelijkheid, alsook studentgericht leren en welzijn;
- vi) aantrekkelijke en duurzame academische loopbanen en arbeidsomstandigheden⁷;
- vii) strategieën ter versterking van de internationale samenwerking;

⁶ Aanbeveling van de Raad van 20 november 2017 over het volgen van afgestudeerden (PB C 423 van 9.12.2017, blz. 1).

⁷ Zoals gedefinieerd in de Aanbeveling van de Raad van 25 november 2024 over aantrekkelijke en duurzame loopbanen in het hoger onderwijs (PB C, C/2024/7282, 5.12.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/7282/oj>).

- c) er waar mogelijk voor zorgen dat externe kwaliteitsborgingsprocessen voor instellingen voor hoger onderwijs geschikt zijn voor het beoogde doel en hulpbronnenefficiënt zijn om extra administratieve lasten te voorkomen;
- d) ervoor zorgen dat besluiten over de accreditatie, registratie en evaluatie van instellingen en programma's voor hoger onderwijs op transparante en objectieve wijze worden genomen, in overeenstemming met de ESG, met passende input van deskundigen en de deelname van de hogeronderwijsgemeenschap, met inbegrip van studenten en academisch en administratief personeel, aan de bevordering van een kwaliteitscultuur;
- e) instellingen voor hoger onderwijs aanmoedigen om na te gaan in hoeverre kwaliteitsborgingsprocedures leiden tot een verbetering van de kwaliteit van het onderwijsaanbod;
- f) de publicatie van kwaliteitsborgingsevaluaties (op institutioneel of programmaniveau) in de databank van externe kwaliteitsborgingsresultaten (DEQAR) aanmoedigen en de vertaling ervan faciliteren, teneinde de transnationale transparantie van de kwaliteit van het hoger onderwijs te verbeteren;

- g) ervoor zorgen dat institutionele interne kwaliteitsborgingssystemen het volledige onderwijsaanbod van een instelling voor hoger onderwijs bestrijken. Voor onderwijsvoorzieningen die leiden tot microcredentials, kunnen de Europese benadering van microcredentials voor een leven lang leren en inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en de Europese beginselen voor het ontwerp en de afgifte van microcredentials⁸ als referentie worden gebruikt;
- h) instanties voor kwaliteitsborging ondersteunen en aanmoedigen om activiteiten op het gebied van wederzijds leren te organiseren, zodat nationale instellingen voor hoger onderwijs en instanties voor kwaliteitsborging hun praktijken kunnen benchmarken met die van elders in de Europese Onderwijsruimte. Dit kan gebeuren door middel van benchlearning⁹, waarbij instellingen voor hoger onderwijs en kwaliteitsborgingsinstanties kunnen leren van andere toonaangevende instellingen voor hoger onderwijs, of door de analyse van gegevens afkomstig van het Europees systeem voor het volgen van afgestudeerden en de Europese waarnemingspost voor de hogeronderwijssector.

⁸ Zoals geschetst in de Aanbeveling van de Raad van 16 juni 2022 betreffende een Europese benadering van microcredentials voor een leven lang leren en inzetbaarheid op de arbeidsmarkt (PB C 243 van 27.6.2022, blz. 10).

⁹ Benchlearning wordt gedefinieerd als een proces om een systemische en geïntegreerde koppeling tot stand te brengen tussen benchmarking en activiteiten voor wederzijds leren op alle gebieden die verband houden met kwaliteitsborging in het hoger onderwijs.

Verkennen van de ontwikkeling van een specifiek kader voor kwaliteitsborging voor allianties van instellingen voor hoger onderwijs

2. Aanbevolen wordt dat de lidstaten deelnemen aan het verkennen van de ontwikkeling van een specifiek Europees kader om alle soorten allianties van instellingen voor hoger onderwijs die betrokken zijn bij duurzame samenwerking op lange termijn die verder gaat dan ad-hocsamenwerking of projectgebaseerde samenwerking in staat te stellen een gezamenlijke externe evaluatie van hun gezamenlijke interne kwaliteitsborgingsregelingen te ondergaan die betrekking heeft op alle gezamenlijke maatregelen of ten minste het gezamenlijke onderwijsaanbod van de deelnemende instellingen, zoals gezamenlijke programma's of gezamenlijke microcredentials, indien nodig. Deze werkzaamheden moeten de volgende maatregelen omvatten:
- a) samenwerken met belanghebbenden op het gebied van kwaliteitsborging en allianties van instellingen voor hoger onderwijs om de ontwikkeling van dit specifieke kwaliteitsborgingskader op basis van de bouwstenen in bijlage I bij deze aanbeveling te verkennen en te testen, waar nodig voortbouwend op de resultaten van de door Erasmus+ gefinancierde projecten EUniQ¹⁰ en IMINQA¹¹;
 - b) de noodzaak van dit specifieke kader evalueren, met bijzondere aandacht voor de vraag of het kan leiden tot een aanzienlijke vermindering van de administratieve lasten en een duidelijke meerwaarde kan opleveren voor instellingen voor hoger onderwijs en andere relevante actoren;
 - c) op basis van de resultaten van de evaluatie de in het Europees register voor kwaliteitsborging in het hoger onderwijs (EQAR) geregistreerde EU-kwaliteitsborgingsinstanties en de EU-agentschappen die de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's volledig toepassen, in staat stellen een dergelijke externe kwaliteitsborgingsevaluatie uit te voeren, op basis van dit kader;

¹⁰ Het EUniQ-project heeft een benadering ontwikkeld voor alomvattende kwaliteitsborging van Europese Universiteiten.

¹¹ IMINQA is het overkoepelende project ter ondersteuning van de thematische Bolognagroep van gelijken voor kwaliteitsborging.

Programma's of gecombineerde benaderingen van externe kwaliteitsborging flexibeler maken

3. Aanbevolen wordt dat de lidstaten:

- a) de transnationale samenwerking en de flexibiliteit van de hogeronderwijsstelsels bevorderen door:
 - i) instellingen voor hoger onderwijs te ondersteunen bij het opzetten of verbeteren van een solide intern kwaliteitsborgingsproces, en een sterke institutionele kwaliteitscultuur te ontwikkelen;
 - ii) zodra de instellingen voor hoger onderwijs over een solide interne kwaliteitsborging beschikken, de overstap naar een institutionele benadering van kwaliteitsborging aan te moedigen, bijvoorbeeld door de verplichte accreditatie van programma's door instanties voor kwaliteitsborging te beperken tot de initiële accreditatie voor nieuwe programma's en door, waar mogelijk, procedures voor zelfaccreditatie in te voeren als onderdeel van het interne kwaliteitsborgingsproces;
 - iii) de empirisch onderbouwde benadering van kwaliteitsborging te versterken, gebruikmakend van diverse gegevens, onder meer afkomstig van het volgen van afgestudeerden en van de Europese waarnemingspost voor de hogeronderwijssector, en
 - iv) intercollegiaal leren en capaciteitsopbouw van instellingen voor hoger onderwijs te ondersteunen om hun kwaliteitscultuur te versterken in de omslag naar een institutionele benadering van externe kwaliteitsborging;

- b) waar die nog niet is ingevoerd, het gebruik van de Europese benadering mogelijk maken en aanmoedigen door:
 - i) aanvullende nationale kwaliteitsborgingscriteria of andere mogelijke administratieve of regelgevingsbelemmeringen weg te nemen;
 - ii) een gunstig klimaat te creëren dat begeleiding en ondersteuning biedt aan mensen die aan kwaliteitsborging doen, rekening houdend met de institutionele autonomie;
 - iii) een klimaat aan te moedigen waarin de toepassing van die benadering geen financieel nadeel oplevert ten opzichte van procedures die op nationaal niveau worden uitgevoerd.

De basis leggen voor een label voor gezamenlijke Europese diploma's

Aanbevolen wordt dat het label voor een gezamenlijke Europese diploma's alleen wordt toegekend:

- a) wanneer aan alle in bijlage II vermelde Europese criteria voor een label voor gezamenlijke Europese diploma's voldaan,
- en
- b) voor kwaliteit die wordt gewaarborgd overeenkomstig de ESG of erkende programma's, afhankelijk van de nationale context, teneinde de toepassing van gemeenschappelijke normen en de kwaliteit en geloofwaardigheid van het label te garanderen.

4. Aanbevolen wordt dat de lidstaten:

- a) de in het EQAR geregistreerde EU-instanties voor kwaliteitsborging en de EU-agentschappen die de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's volledig toepassen, in staat stellen om:
 - i) het label voor gezamenlijke Europese diploma's¹² toe te kennen aan programma's voor een gezamenlijk diploma die voortbouwen op de bestaande Bologna-instrumenten en die voldoen aan zowel de ESG-criteria als alle Europese criteria van bijlage II, indien een programma of een gecombineerde benadering van externe kwaliteitsborging vereist is;
- of
- ii) alle soorten instellingen voor hoger onderwijs die onderworpen zijn aan nationale of regionale externe kwaliteitsborging op institutioneel niveau de mogelijkheid te bieden het label voor gezamenlijke Europese diploma's zelf toe te kennen aan hun programma's voor een gezamenlijk diploma op basis van interne kwaliteitsborging en naleving van de bestaande Bologna-instrumenten, de ESG en alle Europese criteria;
- b) manieren vinden om de regelmatige ESG-evaluatie van de werkzaamheden van de nationale instanties voor kwaliteitsborging aan te vullen door ervoor te zorgen dat gezamenlijke programma's aan de Europese criteria voldoen, en een register opzetten van gezamenlijke programma's die aan de Europese criteria voldoen en die in aanmerking komen voor de toekenning van een label voor gezamenlijke Europese diploma's;
- c) samenwerken met de Commissie om te beoordelen of de Europese criteria voor een label voor gezamenlijke Europese diploma's in voorkomend geval ook kunnen worden toegepast op programma's voor hoger onderwijs op EKK-niveau 5.

¹² Zoals genoemd in punt 12 van de Aanbeveling van de Raad van 5 april 2022 over bruggen bouwen voor doeltreffende Europese samenwerking in het hoger onderwijs (PB C 160 van 13.4.2022, blz. 1).

Uitvoering van automatische erkenning

5. Aanbevolen wordt dat de lidstaten:

- a) de evaluatie van de uitvoering van automatische wederzijdse erkenning¹³ aanmoedigen en ondersteunen door middel van interne en externe kwaliteitsborgingsprocessen van instellingen voor hoger onderwijs;
- b) in nauwe samenwerking met instellingen voor hoger onderwijs en andere betrokken belanghebbenden duidelijke richtsnoeren verstrekken aan instellingen voor hoger onderwijs over hoe een onderscheid kan worden gemaakt tussen automatische erkenning van een kwalificatie voor toegang en het recht van instellingen voor hoger onderwijs om besluiten te nemen over de toelating tot een specifiek programma; die richtsnoeren indien nodig regelmatig herzien, voortbouwend op de resultaten van de evaluaties van de Erasmus+-teams¹⁴ die ervoor moeten zorgen dat de uitvoering van automatische erkenning sneller verloopt;
- c) instellingen voor hoger onderwijs ondersteunen bij het hanteren van een benadering van leerresultaten met betrekking tot toelatingsprocedures, zonder afbreuk te doen aan hun mogelijkheden om hun eigen specifieke toelatingscriteria vast te stellen;
- d) samenwerken met instellingen voor hoger onderwijs en nationale of regionale erkenningsinstanties om erkenningsbesluiten te monitoren en de gegevensverzameling en empirisch onderbouwde benaderingen op institutioneel, regionaal, nationaal en Europees niveau te verbeteren;

¹³ Zoals gedefinieerd in de Aanbeveling van de Raad van 26 november 2018 betreffende de bevordering van automatische wederzijdse erkenning van kwalificaties van hoger onderwijs en hoger secundair onderwijs en opleiding en de resultaten van leerperioden in het buitenland (PB C 444 van 10.12.2018, blz. 1).

¹⁴ Zoals aanbevolen in het verslag van de Commissie aan de Raad betreffende de uitvoering van de aanbeveling van de Raad betreffende de bevordering van automatische wederzijdse erkenning van kwalificaties van hoger onderwijs en hoger secundair onderwijs en opleiding en de resultaten van leerperioden in het buitenland (COM(2023) 91 final van 23.2.2023).

- e) instellingen voor hoger onderwijs ondersteunen bij de afgifte van alle diploma's en microcredentials in een formaat dat compatibel is met de Europese normen voor digitale credentials voor leerprestaties (EDC), waaronder het Europees leermodel, als belangrijke factor voor automatische erkenning, door middel van in de EDC geïntegreerde controles van de authenticiteit en bewijs van kwaliteitsborging en accreditatie;
 - f) de capaciteitsopbouw en netwerkvorming van personeel in ENIC-NARIC-centra en instellingen voor hoger onderwijs aanmoedigen en ondersteunen door middel van opleiding en digitale instrumenten, onder meer op het gebied van artificiële intelligentie, en zorgen voor nauwe samenwerking met autoriteiten voor erkenning en kwaliteitsborging;
 - g) nauwe samenwerking ondersteunen tussen personeel dat belast is met de erkenning en kwaliteitsborging, zowel op nationaal als op Europees niveau, en tussen het ENIC-NARIC-netwerk en de Europese Vereniging voor kwaliteitsborging in het hoger onderwijs (ENQA).
6. Aanbevolen wordt dat de lidstaten deze aanbevelingen zo spoedig mogelijk opvolgen om alle soorten instellingen voor hoger onderwijs in staat te stellen het label voor gezamenlijke Europese diploma's in te voeren en het pad te verkennen naar een gezamenlijk Europees diploma overeenkomstig de resolutie van de Raad over een label voor gezamenlijke Europese diploma's en de volgende stappen voor een mogelijk gezamenlijk Europees diploma: naar een sterker concurrentievermogen en aantrekkelijker hoger onderwijs in Europa. Zij worden verzocht om in het kader van de werkstructuren van het kader voor de Europese Onderwijsruimte¹⁵ de Commissie regelmatig te informeren over de maatregelen die op het passende niveau zijn genomen ter ondersteuning van de doelstellingen van deze aanbeveling, als essentiële stappen richting de verwezenlijking en verdere ontwikkeling van de Europese Onderwijsruimte.

¹⁵ Zoals beschreven in de Resolutie van de Raad betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder (2021-2030) (PB C 66 van 26.2.2021, blz. 1).

VERZOEKT DE COMMISSIE OM:

7. steun te verlenen voor de verdere ontwikkeling van de door het EQAR beheerde databank van resultaten van externe kwaliteitsborging (DEQAR)¹⁶, deze te gebruiken als register van de programma's waaraan het label voor gezamenlijke Europese diploma's is toegekend, voortbouwend op de goede praktijken van de nationale informatiecentra voor academische erkenning (NARIC's), die de DEQAR voor automatische erkenning gebruiken;
8. steun te blijven verlenen aan de ontwikkeling en bevordering van praktijken voor het volgen van afgestudeerden om de kwaliteit en relevantie van het hoger onderwijs te versterken en de vergelijking en benchmarking tussen landen en instellingen te verbeteren;
9. de opgebouwde ervaring met transnationale samenwerkingsinitiatieven, zoals allianties van Europese Universiteiten, en programma's, zoals gezamenlijke masteropleidingen van Erasmus Mundus, de gezamenlijke doctoraten in het kader van de Marie Skłodowska-Curie-acties (MSCA) of gespecialiseerde onderwijsprogramma's die via het programma Digitaal Europa¹⁷ worden gefinancierd, te blijven delen met de lidstaten en de brede hogeronderwijs-gemeenschap;

¹⁶ DEQAR is de databank van externe kwaliteitsborgingsresultaten voor instanties voor kwaliteitsborging die zijn opgenomen in het Europees register voor kwaliteitsborging in het hoger onderwijs (EQAR). Alle in het EQAR-register geregistreerde instanties kunnen hun verslagen in de databank publiceren. Deelname aan de DEQAR is vrijwillig.

¹⁷ Verordening (EU) 2021/694 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2021 tot oprichting van het programma Digitaal Europa en tot intrekking van Besluit (EU) 2015/2240 (PB L 166 van 11.5.2021, blz. 1).

10. de lidstaten aan te moedigen gebruik te maken van het instrument voor technische ondersteuning om toegang tot technische expertise op maat te krijgen om de nodige hervormingen op het gebied van hoger onderwijs te ontwikkelen en uit te voeren, onder meer door de mechanismen voor governance en kwaliteitsborging voor instellingen voor hoger onderwijs te verbeteren;
11. benchlearning tussen instanties voor kwaliteitsborging te ondersteunen.

Gedaan te Brussel,

Voor de Raad
De voorzitter

Bouwstenen voor het verkennen van de ontwikkeling van een specifiek kader voor kwaliteitsborging voor allianties van instellingen voor hoger onderwijs

1. INLEIDING

De volgende bouwstenen dienen als basis voor het verkennen van een volledig kader voor een nieuwe benadering van kwaliteitsborging voor allianties van instellingen voor hoger onderwijs. Zij bouwen voort op de resultaten van de door Erasmus+ gefinancierde projecten QA-FIT- en IMINQA. Deze bouwstenen zijn samen met belanghebbenden op het gebied van kwaliteitsborging geanalyseerd en zijn niet bedoeld om andere kwaliteitsborgingsprocessen te dupliceren. Zij zullen gezamenlijk met de lidstaten en belanghebbenden uit het hoger onderwijs verder worden verkend. Zij zullen dienen als een vrijwillig instrument dat allianties van instellingen voor hoger onderwijs kunnen gebruiken om de kwaliteit en de efficiëntie van hun gezamenlijk beheerde activiteiten te waarborgen.

2. DOELSTELLING

In overeenstemming met de beginselen van de normen en richtsnoeren inzake kwaliteitsborging in de Europese ruimte voor hoger onderwijs (European Standards and Guidelines for Quality Assurance – ESG) zou een evaluatie van de kwaliteitsborging de dubbele doelstelling van verantwoording en verbetering dienen door:

- a) bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de alliantie en de alliantie te ondersteunen bij het verwezenlijken van haar doelstellingen, en
- b) de alliantie in staat te stellen de kwaliteit van haar gezamenlijk beheerde activiteiten aan te tonen.

De evaluatie, die moet worden uitgevoerd door een door de alliantie geselecteerde kwaliteitsborgingsinstantie, zou bijgevolg:

- a) erkennen dat de samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs een alliantie is in de zin van deze aanbeveling;
- b) leiden tot minder administratieve lasten voor de alliantie doordat het mogelijk wordt om de externe kwaliteitsborging van gezamenlijk beheerde activiteiten te laten plaatsvinden op gezamenlijke basis en slechts eenmaal binnen een gegeven periode, en er dus niet langer een beroep moet worden gedaan op meerdere nationale externe kwaliteitsborgingssystemen, en
- c) de kwaliteitsborging van het gezamenlijke onderwijsaanbod van allianties, bijvoorbeeld gezamenlijke programma's of microcredentials, vergemakkelijken.

3. BEGINSELEN

De door de kwaliteitsborgingsinstanties ontwikkelde evaluatiemethode zou:

- a) de autonomie en diversiteit van allianties weerspiegelen;
- b) een alliantie aanmoedigen om een gezamenlijk intern kwaliteitsborgingssysteem op te zetten dat haar gehele gezamenlijke onderwijsaanbod bestrijkt;
- c) het eenmaligheidsbeginsel toepassen: de externe kwaliteitsborging van het gezamenlijke onderwijsaanbod zou binnen de gegeven periode slechts eenmaal plaatsvinden, en
- d) alle relevante onderdelen van de ESG, de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's en, in voorkomend geval, de in bijlage II bij deze aanbeveling vervatte Europese criteria voor het label voor gezamenlijke Europese diploma's, integreren.

4. SUBSIDIABILITEIT

De evaluatie zou openstaan voor elke alliantie van instellingen voor hoger onderwijs in de Europese ruimte voor hoger onderwijs.

De alliantie moet een vorm van interne kwaliteitsborging op alliantieniveau hebben, die bepaalde gezamenlijk beheerde activiteiten omvat.

5. TOEPASSINGSGEBIED

De evaluatie zou gericht zijn op de doeltreffendheid van de interne mechanismen voor kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering van de alliantie. De alliantie moet bepalen en transparant maken voor welk gezamenlijk onderwijsaanbod en voor welke gezamenlijke activiteiten in dat verband de gemeenschappelijke interne kwaliteitsborging op alliantieniveau geldt.

6. VOORNAAMSTE KENMERKEN

De evaluatie zou gebaseerd zijn op normen die deel 1 van de ESG volledig omvatten.

De normen kunnen ook een bevestiging bevatten dat de interne kwaliteitsborging van de alliantie waarborgt dat:

- a) de gezamenlijke onderwijsprogramma's die door de alliantie worden aangeboden, voldoen aan de normen van de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's, en
- b) gezamenlijke onderwijsprogramma's voldoen aan de Europese criteria voor het afleveren van het label voor gezamenlijke Europese diploma's indien de alliantie besluit dit af te leveren.

De evaluatie moet worden uitgevoerd door een in het Europees register voor kwaliteitsborging in het hoger onderwijs (European Quality Assurance Register – EQAR) geregistreerde EU-instantie voor kwaliteitsborging of een EU-instantie die de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's volledig toepast, gekozen door de alliantie.

De evaluatie moet een consistente methode en procedure hebben, die moeten worden vastgesteld in een volledig kader dat moet worden verkend op basis van deze bouwstenen, die worden toegepast ongeacht de instantie die de evaluatie uitvoert.

De methode zou ervoor zorgen dat elke procedure is afgestemd op de individuele alliantie, rekening houdend met de opdracht, de samenstelling (bv. omvang en geografische spreiding) van de alliantie en het toepassingsgebied van gezamenlijk beheerde activiteiten.

7. RESULTATEN EN GEVOLGEN

De evaluatie zou leiden tot een besluit van de in het EQAR geregistreerde EU-instantie voor kwaliteitsborging of de EU-instantie die de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's volledig toepast. Dit besluit kan positief, positief onder voorwaarden of negatief zijn.

Rekening houdend met de nationale vereisten zou een positief evaluatiebesluit de alliantie het recht geven om:

- a) haar gezamenlijke onderwijsaanbod dat onder de evaluatie valt, zelf te accrediteren aan de hand van de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's, en
- b) het label voor gezamenlijke Europese diploma's te gebruiken voor programma's die voldoen aan de Europese criteria voor een label voor gezamenlijke Europese diploma's.

De lidstaten kunnen een positief evaluatiebesluit als volgt erkennen:

- a) voor nationale externe kwaliteitsborging op institutioneel niveau: het gehele gezamenlijke onderwijsaanbod dat onder een gezamenlijke interne kwaliteitsborging valt en de evaluatie heeft doorstaan, vrijstellen van aanvullende nationale kwaliteitsborgingsprocedures, en
- b) voor nationale externe kwaliteitsborging op programmaniveau: alle programma's die onder een gezamenlijke interne kwaliteitsborging vallen en de evaluatie hebben doorstaan, vrijstellen van aanvullende nationale kwaliteitsborgingsprocedures.

Europese criteria voor een label voor gezamenlijke Europese diploma's

De Europese criteria zijn onderverdeeld in twee categorieën:

- De eerste categorie is gericht op programmaorganisatie¹⁸, op basis van criteria die zijn opgenomen in de ESG en in de Europese benadering¹⁹;
- De tweede categorie is gericht op de Europese dimensie en omvat de op waarden gebaseerde criteria, die het belang van gemeenschappelijke Europese waarden weerspiegelen. Deze categorie bevordert de waarden van de Europese ruimte voor hoger onderwijs (academische vrijheid, academische integriteit, institutionele autonomie, deelname van studenten en personeel aan de governance van het hoger onderwijs, publieke verantwoordelijkheid vóór hoger onderwijs en publieke verantwoordelijkheid ván hoger onderwijs), alsook meertaligheid, inclusiviteit, ecologische duurzaamheid, interdisciplinariteit, leermogelijkheden buiten de academische wereld, inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en digitalisering, als de elementen die het label voor gezamenlijke Europese diploma's uniek maken. In dit verband is het belangrijk dat deelnemende instellingen voor hoger onderwijs het Erasmus-handvest voor hoger onderwijs hebben gekregen en de criteria voor de Europese dimensie in hun gezamenlijke programmaregelingen²⁰ hebben opgenomen.

¹⁸ “Programmaorganisatie” verwijst naar de wijze waarop het gezamenlijke programma wordt opgezet en hoe het functioneert in de verschillende partnerinstellingen.

¹⁹ In het kader van een proces van dynamische afstemming moeten toekomstige veranderingen in de ESG en de Europese benadering ook worden meegenomen in de criteria voor de toekenning van het label voor gezamenlijke Europese diploma's.

²⁰ “Gezamenlijke programmaregelingen” verwijst naar het procedurele en juridische kader dat de uitvoering en opzet van het gezamenlijke programma regelt. Gezamenlijke regelingen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op gezamenlijke toelating, selectie van studenten, gezamenlijk curriculum, kwaliteitsborgingsprocedures, beoordeling, het puntensysteem, gezamenlijke governance, duurzaamheidsbeleid, financiële organisatie, gezamenlijke aanpak ten aanzien van alumni, communicatie- en verspreidingsstrategie en gezamenlijk beleid inzake intellectuele eigendom. Dergelijke regelingen worden gewoonlijk vastgelegd in gezamenlijke documenten zoals de consortiumovereenkomst.

De onderverdeling van de Europese criteria in twee categorieën is bedoeld om enerzijds duidelijk te maken dat instellingen voor hoger onderwijs de primaire verantwoordelijkheid dragen om de academische waarden te beschermen, en anderzijds het belang van de Europese dimensie te erkennen.

De Europese criteria voor de toekenning van het label voor gezamenlijke Europese diploma's worden geverifieerd door een EU-instantie voor kwaliteitsborging die is geregistreerd in het Europees register voor kwaliteitsborging in het hoger onderwijs (EQAR) of door een EU-instantie die de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's volledig toepast, of, bijvoorbeeld in het geval van zelfaccrediterende instellingen, door middel van zelfevaluaties. De criteria voor de toekenning van het label voor gezamenlijke Europese diploma's worden geverifieerd op basis van eigen verklaringen en accreditatie- of evaluatieverslagen, alsook op basis van belangrijke documenten waarin de gezamenlijke programmaregelingen worden uiteengezet, zoals onder meer consortiumovereenkomsten.

Europese criteria voor een label voor gezamenlijke Europese diploma's			EKK-niveau
A. Criteria voor programmaorganisatie			
	A1. Hogeronderwijsinstellingen die erbij betrokken zijn	Het gezamenlijke programma wordt aangeboden door ten minste twee instellingen voor hoger onderwijs uit ten minste twee verschillende lidstaten.	6, 7, 8
	A2. Transnationaal aanbod van een gezamenlijk diploma	Het gezamenlijke programma wordt gezamenlijk opgezet en gezamenlijk aangeboden door alle betrokken hogeronderwijsinstellingen.	6, 7, 8
		Het gezamenlijke programma leidt tot de toekenning van een gezamenlijk diploma.	6, 7, 8
		Studenten krijgen een gezamenlijk diplomasupplement.	6, 7
		Het gezamenlijke programma beschrijft de leerresultaten en studiepunten in overeenstemming met de ECTS-gebruikershandleiding.	6, 7

	A3. Gezamenlijke regelingen voor het gezamenlijke programma	Het gezamenlijke programma bevat gezamenlijke beleidslijnen, procedures en/of regelingen voor de planning en uitvoering van het curriculum, alsook alle organisatorische en administratieve aangelegenheden. De vertegenwoordigers van de studenten worden betrokken bij het besluitvormingsproces om het gezamenlijke beleid en de gezamenlijke procedures en/of regelingen vast te stellen.	6, 7, 8
	A4. Kwaliteitsborgingsregelingen	De interne en externe kwaliteitsborging vindt plaats in overeenstemming met de normen en richtsnoeren voor kwaliteitsborging in de Europese ruimte voor hoger onderwijs (ESG). De instellingen voor hoger onderwijs, het studiegebied of het programma worden geëvalueerd door een in het EQAR geregistreerde EU-instantie voor kwaliteitsborging of een EU-instantie die de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's volledig toepast.	6, 7, 8

		Het gezamenlijke programma wordt geëvalueerd aan de hand van de normen van de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's (Europese benadering).	6, 7, 8
	A5. Volgen van afgestudeerden	Het gezamenlijke programma blijft het parcours van afgestudeerden volgen via een volgsysteem of met behulp van gegevens die zijn verzameld door de Europese waarnemingspost voor de hogeronderwijssector.	6, 7, 8
	A6. Studentgericht leren	Het gezamenlijke programma wordt zo opgezet, voortdurend verbeterd en uitgevoerd dat studenten worden aangemoedigd om een actieve rol te spelen in het leerproces. De beoordeling van de studenten weerspiegelt deze benadering.	6, 7, 8

	A7. Transnationale campus – toegang tot diensten	Het programma heeft een gezamenlijk beleid om studenten en personeelsleden toegang te geven tot relevante diensten in alle deelnemende hogeronderwijsinstellingen onder gelijkwaardige voorwaarden als alle ingeschreven studenten en alle lokale personeelsleden ²¹ .	6, 7, 8
	A8. Flexibele en geïntegreerde studentenmobiliteit	Het gezamenlijke programma biedt studenten fysieke mobiliteit aan bij een of meer partnerinstellingen voor ten minste 30 ECTS (mag worden opgesplitst over meerdere verblijven). Het gezamenlijke programma heeft een beleid dat alternatieven biedt voor studenten die niet in staat zijn om te reizen, bijvoorbeeld virtuele uitwisselingen en/of gemengde mobiliteit.	6, 7
		Het gezamenlijke programma biedt ten minste zes maanden fysieke mobiliteit aan bij een of meer partnerinstellingen. Het gezamenlijke programma heeft een beleid dat alternatieven biedt voor studenten die niet in staat zijn om te reizen.	8
	A9. Gezamenlijke evaluatie van en begeleiding bij scripties	De scripties worden begeleid door ten minste twee scriptiebegeleiders en worden gezamenlijk geëvalueerd door de begeleiders of een comité dat bestaat uit leden van ten minste twee verschillende instellingen in twee verschillende landen.	8

²¹ Dit betekent niet dat zij bij alle instellingen automatisch recht hebben op financiële voordelen zoals beurzen of sociale zekerheid.

B. criteria voor de Europese dimensie

	B1. Interdisciplinariteit en op onderzoek gebaseerd leren	De regelingen voor het gezamenlijke programma zijn onder meer gestoeld op geïntegreerde interdisciplinariteit en/of op op onderzoek gebaseerde leercomponenten die zijn afgestemd op de aard en omstandigheden van het gezamenlijke programma.	6, 7, 8
	B2. Mogelijkheden voor leren buiten de academische wereld en inzetbaarheid op de arbeidsmarkt	De regelingen voor het gezamenlijke programma voorzien in mogelijkheden om de leerervaring van studenten uit te breiden tot buiten de academische sfeer, afgestemd op de aard en de omstandigheden van het gezamenlijke programma, met inbegrip van arbeidsmarktvereisten voorzien van intersectorale componenten of activiteiten en van de ontwikkeling van transversale vaardigheden ²² .	6, 7, 8

²² Deze mogelijkheden omvatten, maar zijn niet beperkt tot, elementen zoals samenwerking met economische en sociale sectoren bij het opzetten en uitvoeren van leerplannen, stages, werkplekleren, detachering/praktijkstages, vrijwilligerswerk, dienstverlenend leren en op uitdagingen gebaseerde benaderingen.

	B3. Digitalisering	De regelingen voor het gezamenlijke programma omvatten op de aard en omstandigheden van het programma afgestemde mogelijkheden voor studenten om adequate digitale vaardigheden en competenties te ontwikkelen.	6, 7, 8
	B4. Waarden	De regelingen voor het gezamenlijke programma schragen de waarden van de Europese ruimte voor hoger onderwijs (academische vrijheid, academische integriteit, institutionele autonomie, deelname van studenten en personeel aan de governance van het hoger onderwijs, publieke verantwoordelijkheid vóór hoger onderwijs en publieke verantwoordelijkheid van hoger onderwijs) en omvatten een verbintenis om gemeenschappelijke Europese waarden ²³ en democratisch burgerschap te bevorderen.	6, 7, 8

²³ Zoals vastgelegd in artikel 2 VEU en in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

	B5. Meertaligheid	De regelingen voor het gezamenlijke programma bieden alle studenten mogelijkheden om hun taalvaardigheid te vergroten via blootstelling aan ten minste twee verschillende EU-talen ²⁴ tijdens leeractiviteiten of mobiliteit.	6, 7, 8
	B6. Inclusiviteit	De regelingen voor het gezamenlijke programma verbinden onder meer tot brede participatie middels bevordering van diversiteit, gelijkheid en inclusie en met op maat gesneden maatregelen ter ondersteuning van studenten en personeel in een maatschappelijk kwetsbare positie.	6, 7, 8
		De regelingen voor het gezamenlijke programma verbinden tot eerbiediging van de beginselen van het Europees Handvest voor Onderzoekers.	8
	B7. Ecologische duurzaamheid	De regelingen voor het gezamenlijke programma omvatten beleid en maatregelen met betrekking tot ecologische duurzaamheid en voorzien in de uitvoering van maatregelen ter minimalisering van de milieuvoetafdruk van de programma-activiteiten en tevens in mogelijkheden voor studenten om adequate groene vaardigheden en competenties te verwerven, afgestemd op de aard en omstandigheden van het gezamenlijke programma.	6, 7, 8

²⁴ Blootstelling aan EU-talen kan een kwestie zijn van zowel actief als passief gebruik van de talen in kwestie, op elk niveau bij onderwijs- en/of leeractiviteiten, examens, onderzoeksactiviteiten, beroeps- of burgerparticipatie, en ook tijdens mobiliteitsperioden, bijvoorbeeld naar een land waar een andere taal in het dagelijks leven als voertaal wordt gebruikt.

Verklarende woordenlijst

Alliantie: een groep van ten minste twee Europese instellingen voor hoger onderwijs die een langdurige transnationale structurele samenwerking zijn aangegaan, vastgelegd in een gezamenlijke missieverklaring en goedgekeurd door elk lid van de op instellingsniveau betrokken besluitvormingsorganen van de alliantie. Deze samenwerking omvat gezamenlijke besluitvorming op het gebied van governance en heeft het voorzien in een gezamenlijk onderwijsaanbod als kerntaak. Goed voorbeeld daarvan zijn de allianties van instellingen voor hoger onderwijs die gefinancierd worden in het kader van het initiatief “Europese Universiteiten”.

Onderwijsaanbod: hogeronderwijsaanbod in de ruimste zin van het woord, met inbegrip van programma's die leiden tot een volledig diploma, alsmede cursussen die leiden tot een microcredential en aanbod dat niet deel uitmaakt van een programma dat tot een formeel diploma leidt.

Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's: in mei 2015 door de Europese ministers voor hoger onderwijs goedgekeurde aanpak voor eenvoudigere externe kwaliteitsborging van deze programma's met behulp van normen die gebaseerd zijn op de overeengekomen instrumenten van de EHOR en waarbij geen aanvullende nationale criteria worden toegepast. Bedoeling is met deze benadering de weg vrij te maken voor een geïntegreerde aanpak van kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's, geheel en al overeenkomstig het gezamenlijke karakter van deze programma's. De aanpak kan worden geraadpleegd op: https://www.eqar.eu/assets/uploads/2018/04/02_European_Approach_QA_of_Joint_Programmes_v1_0.pdf

Evaluatie: een intern of extern uitgevoerde evaluatie van de kwaliteitsborging van een instelling voor hoger onderwijs of van onderwijsaanbod.

Programma voor een gezamenlijk diploma: een gezamenlijk programma dat leidt tot een gezamenlijk diploma.

Gemeenschappelijk Europees diploma: als de Raad besluit stappen te zetten richting invoering van een “gezamenlijk Europees diploma”, zal dit diploma moeten worden gedefinieerd en van een definitieve vorm worden voorzien. Daartoe zal eerst het evaluatieverslag van de Commissie over de toepassing van het label voor gezamenlijke Europese diploma’s moeten worden geanalyseerd en ook de haalbaarheidsstudie over het gezamenlijke Europees diploma zoals beschreven in de resolutie van de Raad over een label voor gezamenlijke Europese diploma’s en de volgende stappen voor een mogelijk gezamenlijk Europees diploma: naar een sterker concurrentievermogen en aantrekkelijker Europees hoger onderwijs in Europa. In dit stadium kan het als volgt worden gedefinieerd: een gezamenlijk diploma voor studenten ter bevestiging van de voltooiing van een gezamenlijk programma van twee of meer instellingen voor hoger onderwijs uit verschillende landen, waaronder ten minste twee EU-lidstaten. Het gezamenlijke programma dat tot toekenning van het gezamenlijk Europees diploma leidt, voldoet aan een reeks gemeenschappelijke Europese criteria en de kwaliteit ervan wordt geborgd volgens de ESG en de Europese aanpak. Dit moet leiden tot een soepelere automatische erkenning in de EU. Het gezamenlijk Europees diploma kan indien het nationale kwalificatiekader dit voorschrijft, worden opgenomen in de nationale wetgeving van de landen van de deelnemende instellingen, zodat het daar eenvoudiger kan worden gebruikt.

Label voor Europese gezamenlijke diploma’s: een kwaliteitskeurmerk voor gezamenlijke programma’s dat wordt toegekend in het kader van de transnationale samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs uit verschillende landen, waaronder ten minste twee EU-lidstaten. Het dient als promotietool en het moet de naleving van Europese normen bevorderen en gelabelde gezamenlijke programma’s zichtbaarheid en prestige bieden. Het label wordt toegekend op basis van gemeenschappelijke Europese criteria na een beoordeling door bevoegde accreditatie- of kwaliteitsborgingsinstanties, zoals zelfaccrediterende universiteiten, accreditatie-instanties en kwaliteitsborgingsorganen.

Gezamenlijk beheerde activiteiten: de activiteiten van de alliantie en de instellingen voor hoger onderwijs die bij de alliantie zijn aangesloten, die de alliantie wil onderwerpen aan het gezamenlijke interne kwaliteitsborgingssysteem van de alliantie.

Gezamenlijk programma: een geïntegreerd curriculum dat door verschillende instellingen voor hoger onderwijs gezamenlijk wordt gecoördineerd en aangeboden, dat leidt tot dubbele/meerdere diploma's of één gezamenlijk diploma.

Kwaliteitsborging: de processen, zowel intern als extern, binnen een instelling voor hoger onderwijs of een instantie voor kwaliteitsborging, ter waarborging van een leeromgeving waarin de inhoud van de programma's, leermogelijkheden en voorzieningen billijk zijn en geschikt voor het beoogde doel. Kwaliteitsborgingsactiviteiten hebben een tweeledig doel:

- **Verantwoording:** een kwaliteitsborgingssysteem waarborgt, ten overstaan van de hogeronderwijsgemeenschap en de samenleving, de kwaliteit van de activiteiten van de instelling voor hoger onderwijs via naleving van een reeks normen. Dit systeem kan de basis vormen voor het verlenen van bepaalde rechten aan de instelling: het aanwerven van studenten, het toekennen van diploma's en het verkrijgen van overheidsfinanciering.
- **Verbetering:** kwaliteitsborgingssystemen voorzien tevens in advies en aanbevelingen aan en binnen instellingen voor hoger onderwijs over hoe zij hun activiteiten kunnen verbeteren.

Verantwoording en verbetering van kwaliteitsborgingssystemen scheppen als geheel vertrouwen in de prestaties van deze instellingen; ze zijn cruciaal voor een door iedereen gedragen kwaliteitscultuur – van studenten en personeel tot het leidinggevend kader. De term “kwaliteitsborging” wordt in dit document gebruikt ter beschrijving van alle activiteiten binnen de cyclus van voortdurende verbetering, d.w.z. zowel verantwoordings- als verbeteringsactiviteiten.

- a) **Interne kwaliteitsborging:** de interne kwaliteitsborgingsprocessen binnen de instellingen voor hoger onderwijs zelf, gewoonlijk als onderdeel van hun algehele kwaliteitsborgingsstrategie, als uiting van hun primaire verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van hun eigen aanbod en de waarborging van die kwaliteit.
- b) **Externe kwaliteitsborging:** de processen die worden uitgevoerd door instanties voor kwaliteitsborging.
- c) **Institutionele benadering voor externe kwaliteitsborging:** in deze benadering hoeft de instelling alleen op institutioneel niveau een extern kwaliteitsborgingsproces te doorlopen om te beoordelen of de interne kwaliteitsborgingsprocessen van de instelling voldoen en om te bepalen of de instelling over een voldoende volwassen kwaliteitscultuur beschikt om de hoge kwaliteit van haar leeraanbod te waarborgen. Deze benadering stelt de instelling in staat programma's te ontwikkelen en aan te bieden zonder dat een aanvullende externe kwaliteitsbeoordeling op programmaniveau nodig is (dit wordt in veel landen zelfaccreditatie genoemd).
- d) **Programmabenadering voor externe kwaliteitsborging:** elk afzonderlijk programma (of elke groep programma's) van een of meer instellingen voor hoger onderwijs moet een externe kwaliteitsbeoordeling ondergaan.

- e) **Gecombineerde benadering voor externe kwaliteitsborging:** situatie waarin een hogeronderwijsstelsel zowel gebruikmaakt van institutionele als van programmabeboddingen voor externe kwaliteitsborging. Dit is de meest gebruikte benadering bij instellingen voor hoger onderwijs in de EU²⁵.

Normen en richtsnoeren voor kwaliteitsborging in de Europese ruimte voor hoger onderwijs (ESG): een reeks normen en richtsnoeren voor interne en externe kwaliteitsborging in het hoger onderwijs. De ESG zijn geen kwaliteitsnormen en schrijven evenmin voor hoe de kwaliteitsborging moet worden vormgegeven. Wel bieden ze richtsnoeren voor de aspecten die cruciaal zijn voor een hoogwaardige uitvoering en dito leeromgevingen in het hoger onderwijs. De ESG moeten worden gezien in een bredere context met onder meer de nodige kwalificatiekaders, ECTS en het diplomasupplement, die ook de transparantie en het wederzijds vertrouwen in het hoger onderwijs in de EHOR helpen te bevorderen. De ESG kunnen worden geraadpleegd op: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.

²⁵ In antwoord op een enquête van de Commissie uit 2023 over de uitvoering van de aanbeveling van de Raad over bruggen bouwen voor een doeltreffende Europese samenwerking in het hoger onderwijs, meldden 14 ministeries dat zij een gecombineerde benadering van externe kwaliteitsborging hanteren.